

16. Які краби живуть в Чорному морі?

Без крабів неможливо уявити собі морське узбережжя. Ці працелюбні «санітари» моря відграють далеко не останню роль в утилізації мертвої риби, молюсків та іншої відмерлої органіки. Пересуваються краби по дну, при чому рухаються здебільшого боком; не зрідка можуть виходити на берег, частіше за все вночі, і якийсь час дихати повітрям. Лише представники родини крабів-плавунців окрім ходіння опанували ще й плавання, оскільки задня пара ніг у них розширилася у плавці; в Чорному морі таким «плавучим» крабом донедавна був тільки маленький краб-плавунець піщаний (*Liocarcinus holsatus*).

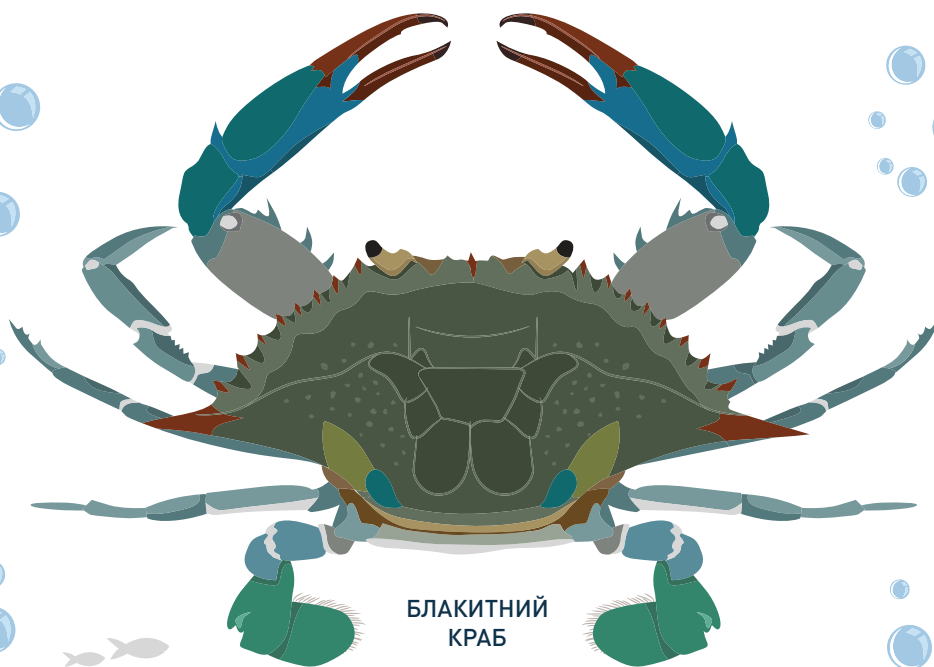
До середини минулого століття в Чорному морі мешкало 18 видів крабів. Найбільшим з них був кам'яний краб (*Eriphia verrucosa*) з панциром завширшки до 88 мм. За рахунок великого розміру кам'яний краб може дозволити собі не лише очищувати море від падла, але й полювати із засідки на дрібну рибу, черв'яків та равликів. Втім, майже такого ж розміру сягає і трав'яний краб (*Carcinus aestuarii*). Назви обох «головних» чорноморських крабів відбивають особливості їхньої екології та поведінки – перший вид полюбляє кам'янисте дно, а його забарвлення ідеально маскує його на камінні та валунах; інший вид віддає перевагу сховку серед водоростей та морської трави, чому сприяє зеленкуватий відтінок панцира; латинська назва трав'яного краба також не випадкова – вона нагадує, що цей вид обирає найбільш опріснені ділянки моря, включно навіть з гирлами та естуаріями річок.

На жаль, чим більший краб, тим більша ймовірність, що його спіймає та вб'є людина. З 18 місцевих видів крабів 6 найбільших – вже згадані кам'яний та трав'яний краби, мармуровий краб (*Pachygrapsus marmoratus*), краб-водолюб (*Xantho poressa*), волохатий краб (*Pilumnus hirtellus*), а також прісноводний краб (*Potamon potamios*), який мешкає не у самому морі, а у річках з кам'янистим дном, які впадають у море – занесені до Червоної книги більшості країн Чорного моря. Мармуровий краб живе на кам'янистих узбережжях, харчується обростаннями каменів і майже півжиття проводить на суходолі в зоні прибою, лише час від часу занурюючись у воду, щоб намочити зябра. Цей краб також потрапив до розробленого в ході проєкту EMBLAS списку «екологічних вартових» – індикаторів доброго стану прибережної смуги моря. На жаль, цей вид через гарний блискучий «мармуровий» панцир частіше за все стає жертвою сувенірної індустрії.

Дрібні види чорноморських крабів також по-своєму цікаві: так, краб-водолюб за необхідності вміє зариватися у пісок і тижнями без їжі перечікувати там «тяжкі часи», а краб-невидимка (*Macropodia longirostris*) для маскуванню висаджує на себе живі кущики різних видів водоростей. Найдрібніший вид – краб-горошина (*Pinnotheres pisum*) живе в раковинах мідій, нерідко навіть разом із живим молюском; найбільші особини цього виду сягають розміру монети у десять копійок.

За останні півстоліття список чорноморських крабів поповнився ще трьома видами екзотичних поселенців: американським блакитним крабом (*Callinectes sapidus*) – дуже великим представником згаданої на початку нашої історії родини крабів-плавунців (перше виявлення у 1967 р.), крабом сирпусом (*Sirpus zariqieyi*) (1982 р.) та китайським мохноруком крабом (*Eriocheir sinensis*) (1998 р.). Блакитному

крабові тепер належать «лаври першості» за розмірами – його панцир сягає 20 сантиметрів! Втім, у Чорному морі він хоч і поселився, але ніде так і не став масовим, і на місцевій екосистемі його поселення майже не відбилося. Інша справа – мохнорукий краб: цей вид масово заселяє опріснені ділянки (і навіть піднімається вгору за течією в прісній воді), риє нірки в глинистих берегах, стаючи суттєвим фактором, що впливає на руйнування берегів. Цікаво, що наш трав'яний краб, випадково завезений у Японію, там став масовим інвазивним видом, а в Чорному морі залишеться рідкісним видом під загрозою знищення.

**БЛАКИТНИЙ
КРАБ**

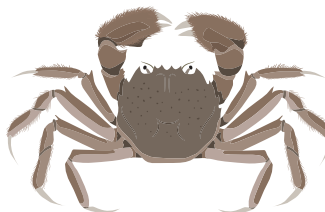
ВОДОЛЮБ

МАРМУРОВИЙ КРАБ

ВОЛОХАТИЙ КРАБ

МОХНОРУКИЙ КРАБ